

Among other things, he was at the point of P. Zaitsev and M. Shaginyan that deportation and participation in scientific Aral expedition in 1850-ies became for Shevchenko not only difficult soldiering test, but also the opportunity to learn new areas (as in 1840's he played archeology and ethnography).

Petrov tried to overcome the extremes of Ukrainian literary criticism of the 1920s, where there were two areas in the evaluation of Shevchenko's poetry – populist and counterpopulist. He considered it flawed ("homespun" and "neprychesanoyu"). The first thought Shevchenko was brilliant self-taught and the second (especially neo-classical) simply excluded it from the canon of Ukrainian Literature. Petrov denied such position as the vestiges of the past and called the poetry of Taras Shevchenko revolutionary genius, such that includes spontaneous talent and own "theory, computation, concept, design, mind". The genius the doctrine is "going with overcoming all the doctrines", dogma "born against all other dogmas". For V. Petrov, Shevchenko is a poet and philosopher of Goethe's level, in his genius poet is close to the art genius of Goya (revolutionary in painting), and literary positions to their prominent contemporaries E. T.-A. Hoffman and E.-A. Poe.

Ю. В. КАПАРУЛІН

ПУБЛІЦИСТИЧНІ ТВОРИ О. РЯБІНІНА-СКЛЯРЕВСЬКОГО НА ШПАЛЬТАХ ОДЕСЬКОЇ ПРЕСИ

Олександр Олександрович Рябінін-Скляревський (1878-1942) – російський військовий, учасник Російсько-японської 1904-1905 рр. та Першої світової війн, полковник царської армії, генерал армії Української Народної Республіки, журналіст, викладач, історик та архівіст. У 1921 р., по закінченні військової служби, О. Рябінін-Скляревський оселився з родиною в Одесі. Тут у 1921-1937 рр. він працював на посаді помічника завідувача Одеського обласного відділення Єдиного державного архівного фонду України, науковим працівником Одеського губернського архіву, Одеського крайового і обласного історичних архівів, викладачем Одеського Інституту Народної Освіти. У 1937 р. був репресований [1, с. 221-222]. Помер 10 березня 1942 р. у Північно-Уральському виправному трудовому таборі у Свердловській області [2].

Під час одеського періоду свого життя О. Рябінін-Скляревський професійно займався архівною роботою. Саме тоді у повній мірі розкрився його дослідницький талант ученого-історика. Тематика його тогочасних наукових студій доволі різноманітна – літературознавство, історія революційних та соціально-політичних рухів, війн та запорозького козацтва [4, с. 67-72]. Науковий доробок О. Рябініна-Скляревського нараховує більше ста праць і багато з них й досі не втратили своєї актуальності та наукового значення і заслуговують на вивчення та перевидання.

На жаль в сучасній історіографії життя та творча спадщина ученого досліджені не достатньо. Отже, на сьогодні не маємо ані повної біографії, ані повної бібліографії його праць. Утім, до робіт ученого все частіше звертаються сучасні історики, а його постать чимдалі більше привертає увагу українських дослідників. Так, вивченню життя та творчості О. Рябініна-Скляревського присвятили свої публікації В. Андреев, С. Батуріна, В. Бузейчук, Л. Гісцова, О. Козирев, Г. Малинова, І. Сапожников, Я. Тинченко та ін. [3] У більшості з них зустрічаємо лише висвітлення окремих питань наукової діяльності історика, а також загальні відомості про його життя та творчість. Як виключення можна назвати лише монографію Г. Малинової та І. Сапожникова, яка певною мірою заповнює деякі «білі плями» у біографії О. Рябініна-Скляревського та висвітлює його доробок у галузі історії запорозького козацтва. Проте, інші сфери творчої активності інтелектуала залишаються за межами дослідницької уваги сучасних істориків. Таким чином, життя та діяльність історика потребують подальшого комплексного дослідження.

Публіцистична діяльність О. Рябініна-Скляревського досі знаходилася поза увагою більшості науковців. Утім, цей напрям діяльності вченого є невід'ємною частиною його творчого доробку. Отже, реконструкція його інтелектуальної біографії не можлива без вивчення її «публіцистичної складової». Нам пощастило виявити низку маловідомих публікацій О. Рябініна-Скляревського на шпальтах одеських газет «Молодая Украина», «Чорноморська комуна» та «Молода гвардія». Ці статті доповнюють відому бібліографію праць науковця, а їх вивчення висвітлює окремі аспекти життя та наукової діяльності вченого під час проживання в Одесі.

У 1918 р. в Одесі видавалася газета «Молодая Украина» на шпальтах якої публікувалися статті і новини місцевого та всеукраїнського значення. Саме до її редакції подавав свої статті (тоді ще не мешканець міста) генерал-хоружний О. Рябінін-Скляревський. Так, 26 травня 1918 р. у №12 було надруковано його статтю «Созидание армии». Автор звертає увагу на надзвичайно складні умови які стали на шляху створення українських збройних сил у період 1917-1918 рр.: «При невероятно трудной обстановке зарождается новая украинская армия: для нее нет мощного организационного кадра из которого бы она выросла (как армии Франции эпохи Великой революции путем эволюции выросли из старых королевских войск или болгарская армия из дружины болгарского ополчения Столетова 1877-78 гг.); нет благоприятной социальной атмосферы после бури большевизма, неустойчивости правительственных органов и при отсутствии единого национального и даже единого государственного течения в стране, где главным фактором реальной силы правительства является сила иноземная, с отношением к организации нашей армии пока не ясным»». Отже, під «нашою» армією автор має на увазі українізовані частини колишньої царської армії, що мали стати фундаментом для побудови українського професійного війська Української держави. Також військовий відзначає самотність українських частин (26, 10, 34 українські корпуси): в цих частинах не було випадків вбивств офіцерів і фронт вони залишили лише за наказом (26-й укр. корпус після ратифікації миру 2 (15) лютого 1917 р.). Таким чином, на думку генерала, ці риси дають розуміння того, що більшовицькі настрої були не характерними для українських частин. У майбутньому подібні роздуми над розбудовою української армії стануть для історика фатальними – привід для звинувачення у буржуазному націоналізмі та порушення кримінальної справи [5, с. 1].

Друга стаття О. Рябініна-Скляревського, що була опублікована в «Молодой Украине», «К вопросу о козацкой армии на Украине» висвітлює ідею відродження на Україні козацтва, як основи державної армії. В цьому питанні на перше місце автор висуває економічний фактор: «Создавая особое казацкое сословие украинское правительство встретит много трудностей с экономической стороны. Если в основу нового казачества будет поставлен козак-земледелец, то трудности встретятся в наделении его землей, если казак-наемник, то такое казачество превратится в наемную армию, чрезвычайно обременительную для государства по причине своей дороговизны» [6, с. 1].

Таким чином, статті О. Рябініна-Скляревського на шпальтах «Молодой Украины» написані за часів гетьманування Павла Скоропадського, коли широкі кола державних діячів були натхненні українською державницькою ідеєю. Отже, у своїх публікаціях військовий діяч звертався до актуальних питань розбудови української армії в контексті відродження національної державності.

У 1917-1920 рр. в Одесі було кілька періодичних комуністичних видань, серед них «Известия-Вісті» – орган Одеського ревкому і виконкому. З 1929 р. – обласна газета, орган Одеського обласного і міського комітетів Комуністичної партії України, отримує назву «Чорноморська комуна». У №224 «Чорноморської комуни» було надруковано статтю О. Рябініна-Скляревського під назвою «Знайдено рукописи Тараса Шевченка» за підписом «Ол. Рябінін» (деякі свої публікації він підписував без подвійного прізвища). Приводом для публікації стала знахідка рукописів поетичних творів Т. Шевченка («Причина», «Іван Підкова», «На вічну пам'ять Котляревському», «Тарасова ніч») у Одеському обласному історичному архіві. Відкриття було зроблено під час упорядкування особистого архіву

Олексія Маркевича (історик, професор Новоросійського університету). Співробітники архіву склали археографічний опис творів написаних рукою поета [7, с. 4].

Проведене дослідження віднайдених рукописів дозволило автору стверджувати, що вони дещо відрізняються від надрукованого тексту у збірці «Кобзар» (1860). Так, у поемі «Тарасова ніч», імовірно під тиском царської цензури, оригінал було змінено з «Зійшло сонце, ляшки-панки /Покотом лежали» (рукописний варіант) на «Зійшло сонце, до одного /Покотом лежали» («Кобзар»). На думку дослідника внесені цензурою зміни відверто, послаблюють соціальну заостреність вірша. Наприкінці автор відзначив, що проведені дослідження рукописів дозволяють виправити у текстах помилки (або цензурні зміни) які були допущені при виданні у збірці «Кобзар» [7, с. 4].

У №253 «Чорноморської комуни» була опублікована невеличка стаття О. Рябініна-Скляревського «Одеський порт у минулому». Автор подає інформацію про відкриття виставки присвяченої історії Одеського порту. Організатор виставки – Одеський обласний історичний архів. У експозиції (дев'ять відділів) були виставлені матеріали історичних документів Одеського порту за 1803-1917 рр. Дослідник зауважував: «Одеський порт існує вже 142 роки, але досі не мав ще написаної історії», і закликав звернути на неї увагу, передусім, керівників порту, владу та громадськість Одеси [8, с. 4].

Утім, О.О. Рябінін-Скляревський був не байдужим до всіх напрямків життя трудової Одеси. Так, у 1937 р. газета «Чорноморська комуна» публікує його статтю «Як ставили в Одесі «Грозу»». Використовуючи матеріали Одеського обласного історичного архіву, історик розповідає читачам про першу (і останню на той час) постановку чудової драми О. Островського «Гроза» (1859 р.). Автор звернув увагу на те, що драматург підіймає одну з найактуальніших проблем життя суспільства 50-х рр. XIX ст. – проблему кріпацтва. У Москві п'єса вперше була поставлена у 1859 р., а в 1860 р. у московському журналі «Библиотека для чтения» було надруковано текст п'єси.

О. Рябінін-Скляревський, дослідивши настрої тогочасної театральної публіки, повідомляє, що одесити чекали «Грозу» аж до кінця року і, нарешті, наприкінці грудня побачили постановку. Катерину грала талановита актриса Фабіанська, яка дуже яскраво перетілювалася у своїй ролі. Проте усі інші учасники вистави були посередніми акторами [9, с. 4]. На другий день генерал-губернатор граф О. Строганов (поміщик та відвертий кріпосник) відмінив подальші вистави, адже добре розумів значення драми і бачив у ролі Катерини жінку, що вийшла на боротьбу зі старим укладом життя, проти гнобителів та експлуататорів. У 1861 р. градоначальник Одеси барон П. Местмахер також заборонив виставу «Гроза» (навіть у цензурованому варіанті) [9, с. 4].

17 жовтня 1937 р. у «Чорноморській комуні» вийшла стаття О. Рябініна-Скляревського «Школа раніш і тепер». В публікації автор повідомляє читачів про відкриття в публічній бібліотеці виставки, яку організували обласний історичний архів та відділ міської народної освіти. Виставлені у експозиціях архівні документи надавали змогу порівняти рівень розвитку середньої освіти у Російській імперії та за часів радянської влади. Автор звичайно надає перевагу досягненням радянського періоду, адже радянська влада зафіксувала «право на освіту в Великій Сталінській Конституції». Автор статті пропонує відвідати виставку всім бажаючим, а особливо молоді [10, с. 4].

У грудні 1937 р., у «Чорноморській комуні» вийшло одразу три публікації О. Рябініна-Скляревського. Перша стаття – «Хто засідав у міській думі. Купка домовласників, фабрикантів і крупних крамарів». В ній автор характеризує діяльність членів Одеської міської думи останнього передреволюційного скликання (1913-1917 рр.). Крім того, він наводить списки думців, серед яких були: А. А. Анатра – власник великих млинів і аеропланного заводу, член правління кількох банків і кредитних товариств; С. Г. Котляревський – великий торговельний дім, власник відомої мануфактурної фірми; Г. М. Британов – власник багатого торговельного дому «Брати Британови»; В. А. Дубінін – власник консервної і ковбасної фабрик та цілої мережі найбільших в Одесі магазинів; Н. Ф. Сухомлінов – великий поміщик Херсонської губернії та ін. На думку історика всі

вони нажили свої капітали шляхом жорстокої експлуатації робочих та селян [11, с. 4]. В стилі радянської епохи О. Рябінін-Скляревський називає членів міської думи шахраями, пройдисвітами та кровососами, і на основі архівних матеріалів наводить приклади їх господарювання: «Попечительство просить думу впорядкувати Дюківський сад – єдине місце для відпочинку робітників. Дума з свого 8-9 мільйонного бюджету асигнує щось 1000 карбованців на маленький скверик на круглому Пересипському майдані. Зате швидко знайшлися 800 тисяч карбованців на прикрашення міста новою тюрмою, урочисто відкритою у 1894 р.» [11, с. 4].

У своїх статтях О. Рябінін-Скляревський розглядає колись заборонені теми, підтверджуючи їх зміст архівними документами. Стиль написання – характерний для газет комуністичного спрямування.

Наступна публікація вийшла під заголовком «Під чоботом царських держморд». В ній йдеться про обмежене виборче право трудового населення, навіть після революційних подій 1905 р.: «Державна Дума більш як на три чверті складалася з депутатів – поміщиків і фабрикантів. Жінки, особи молодші 25 років, учні, військові армії і флоту були зовсім позбавлені виборчого права» [12, с. 3].

Століпінський закон від 3 червня 1907 р. «Положение о выборах в Государственную Думу» – розподіляв виборців на курії. Але виборчі права заможного та незаможного прошарку суспільства суттєво відрізнялись. Історик акцентує увагу читачів на фактах фальсифікації, шахрайства з боку уряду, зауважує, що голоси простого люду в загальному виборчому процесі депутатів до Державної Думи були формальністю.

У своїй статті «Виборець звернувся до народного суду», яка була надрукована в газеті «Чорноморська комуна» він звертається до питань пов'язаних з радянською виборчою системою та органами вищої державної влади. У 1937 р. на шпальтах всіх газет, передовою темою була «Сталінська Конституція». Саме спираючись на цей документ О. Рябінін-Скляревський пише, що «з великим завзяттям відстоює в нашій країні трудящий своє право обирати найвищий орган державної влади – Верховну Раду СРСР» [13, с. 3].

В статті йдеться про декілька випадків порушення прав виборців та їх позиви до Народного суду. Наприклад: «Народний суд 12 дільниці в Одесі скасував неправильне рішення Ільчівської райради, яка незаконно позбавила виборчих прав громадянина Якова Ізраїльовича Бруштїна. Відмову райради внести його до виборчих списків він оскаржив. Суд під головуванням товариша Т. В. Сапожнікова запропонував райраді негайно виправити цю помилку. Рішення народного суду остаточне і не підлягає оскарженню» [13, с. 3]. Утім, на те, що Конституція 1937 р. мала лише декларативний характер, а справжні відносини між владою і населенням країни ретельно приховувались, автор, і це зрозуміло, уваги не звертає. Репресивну «машину» вже було запущено. Навіть суто пролетарський настрої статей О. Рябінїна-Скляревського не врятував його від репресій.

«Молода гвардія» – газета Одеського обласного комітету Комуністичної партії України та міського комітету Ленінського комсомолу України. Тут у 1936 р. вийшли дві публікації О. Рябінїна-Скляревського.

Стаття «Доба кріпацтва на степах Одещини» була розміщена у рубриці «На полицях історичного архіву». Автор, на основі документів історичного архіву, описує події за часів правління Катерини II. Так, історик висвітлює освоєння території Південної України де імператриця робила щедрі дарунки (земельні наділи) чиновникам та офіцерам. Він, в першу чергу, наголошує на тяжкій підневільній долі кріпаків-переселенців [14, с. 4]. Кріпаків продавали, міняли або віддавали за борги. Для ілюстрації дослідник наводить цікаві приклади тогочасної торгівлі людьми – текст купчої грамоти. В цій статті він звертався до молоді яка «повинна знати, в яких тяжких економічних і соціальних умовах жили їх прадіди, діди та батьки за часів феодалізму і капіталізму» [14, с. 4].

Підвищення політичного і культурного рівня населення, було однією з основних задач задекларованих радянською владою. Освіченість – одна з найважливіших проблем

молодої країни. У 1936-1937 рр. влада проводила кампанію з ліквідації безграмотності серед населення віком до 50 років.

У 1936 р. республіканські народні комісаріати освіти були зобов'язані охопити навчанням 4 млн. безграмотних та 3 млн. малограмотних людей. Відкриття «лікбезів» було профінансовано на відповідному рівні. На Одещині, окрім виділених коштів з Одеського міського відділу народної освіти, великі додаткові суми грошей вносили підприємства і спілки.

Актуальність даної проблеми зумовила звернення до неї О. Рябініна-Скляревського. «Молода гвардія» у рубриці «На полицях історичного архіву» надрукувала його статтю (співавтор – К. Ф. Фельдман) «Три чверті неписьменних». Автори провели дослідження рівня грамотності населення царської Росії у другій половині XIX – на початку XX ст. По Херсонській губернії (до неї входила і Одеса) за статистикою військових наборів, у 1878 р. безграмотність досягла 79%. Висвітлено і ставлення міської влади Одеси до подолання неписьменності: «У 1898 році Одеса налічувала 8 шкіл для дорослих. В цій таки Одесі налічувалося 322 трактири» [15, С. 4]. Таким чином дослідники звертались до актуальних подій буденності, намагались довести до населення Одещини цікаві факти як сьогодення, так і з минулого місцевої історії.

Отже, ми бачимо, що О. Рябінін-Скляревський був доволі талановитим публіцистом, піднімаючи у своїх статтях актуальні суспільні теми, розглядав їх в історичній ретроспективі, намагався донести до читача цікаві факти з історії міста і Південного регіону в цілому. Так, на шпальтах газети «Молодая Украина» генерал-хорунжий О. Рябінін-Скляревський виявив себе не байдужим до питань відродження козацтва в Україні й необхідності розбудови української армії та держави. Проте, пік його публіцистичної діяльності припав на радянські часи – другу половину 30-х рр. XX ст., час коли процес «українізації» відбувався у руслі боротьби з «українським буржуазним націоналізмом». Українська преса тоді вже була частково денаціоналізована, але ще зберігала україномовність. На сторінках часописів «Чорноморська комуна» та «Молода гвардія» він вже виступав «на-тхненим» прихильником радянської влади й висвітлював негативні боки попереднього самодержавного режиму. Проте, наявність публікацій витриманих у відверто радянському, просталінському дусі не вплинула на подальшу трагічну долю історика.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев В. Рябінін-Скляревський Александр Александрович // Мала енциклопедія козацтва. – Київ; Запоріжжя, 2002. – С. 221-222.
2. Довідка Державного архіву адміністративних органів Свердловської області за даними інформаційного центру Державного управління внутрішніх справ Свердловської області від 24.11.2010 № 5471.
3. Див.: Андреев В. М., Батуріна С. С. О. О. Рябінін-Скляревський як історик запорізького козацтва // Зб. наук. праць Бердянського держ. пед. ін.-ту. Історія. – Бердянськ, 2001. – С. 15-20; Бузейчук В. Спогади Галини Змієнко-Сенишин як джерело до вивчення життя та діяльності О. Рябініна-Скляревського // Київська старовина. – 2009. – № 1/2. – С. 204-209; Гісцова Л. З. О. О. Рябінін-Скляревський Архіви України. – 1992. – №4. – С. 30-31; Козирев О. О. Рябінін-Скляревський про херсонську громаду // Заселення Півдня України: проблеми національного та культурного розвитку. – Ч.1. – Херсон, 1997. – С. 126; Малинова Г. Л. Между Марсом и Клио // Юг. – Одесса, 1998. – 23 декабря; Сапожников І. В. Внесок Александра Рябініна-Скляревського у вивчення історії українського козацтва // Кубань-Україна: питання історико-культурної взаємодії. – Краснодар, 2008. – С.214-224; Тинченко Я. Українське офіцерство: шляхи скорботи та забуття. – К., 1993 тощо.

4. Малинова Г. Л., Сапожников И. В. А. А. Рябинин-Скляревский: материалы к биографии / Отв. ред. Г. В. Сапожникова, науч. ред. Л.Л. Зализняк. – Одесса-Киев, 2000. – 222 с.
5. Рябинин А. Созидание армии // «Молодая Украина». – 26.05.1918. – С. 1.
6. Рябинин А. К вопросу о казацкой армии на Украине // «Молодая Украина». – 3.06.1918. – С. 1.
7. Рябінін-Скляревський О. – Знайдено рукописи Тараса Шевченка // Чорноморська комуна. – 27.09.1936. – С. 4.
8. Рябінін-Скляревський О. – Наш порт у минулому // Чорноморська комуна. – 1.11.1936. – С. 4.
9. Рябінін-Скляревський О. – Як ставили в Одесі «Грозу» // Чорноморська комуна. – 14.04. 1937. – С. 4.
10. Рябінін-Скляревський О. – Школа раніше і тепер // Чорноморська комуна. – 17.11.1937. – С. 4.
11. Рябінін-Скляревський О. – Хто засідав у міській думі. Купка домовласників, фабрикантів і крупних крамарів // Чорноморська комуна. – 4. 12.1937 р. – С. 4.
12. Рябінін-Скляревський О. – Під чоботом царських держморд // Чорноморська комуна. – 8.12.1937. – С. 3.
13. Рябінін-Скляревський О. – Виборець звернувся до народного суду // Чорноморська комуна. – 11.12.1937. – С. 3.
14. Рябінін-Скляревський О. – Доба кріпацтва на степах Одещини // Молода гвардія. – 1.07. 1936. – С. 4.
15. Рябінін-Скляревський О. – Три чверті неписьменних // Молода гвардія. – 6.08.1936. – С. 4.

SUMMARY

Oleksandr Ryabinin-Sklyarevskiy (1878–1942) is a skilled officer, colonel of the Russian army, general-khorunzhiy of army Ukrainian Folk Republic, professional historian and archive. On it to age he got good military and historical education, took part in Russian-Japanese 1904–1905 and First world wars, was a participant and witness of the first and second Russian revolutions and national liberation competitions 1917–1921 in Ukraine. From 1921 to 1937, already civil, O. Ryabinin-Sklyarevskiy settled with a family in Odesa and devoted other life ukrainian historical science.

During the Odesa period of the life of O. Ryabinin-Sklyarevskiy professionally engaged in the archived work. Exactly then in a complete measure opened up him research talent of scientist-historian. Subject of him of that time scientific studios sufficiently various is literary criticism, history of revolutionary and socio-political motions, wars and the cossacks. Scientific work of O. Ryabinina-Sklyarevskiy is counted by more than one hundred labours and much from them and until now did not lose the actuality and scientific value and deserve a study and reediting.

In 1937 he was subjected to repression. Died on March, 10 in 1942 in Gulag.

Unfortunately in modern historiography of life and creative inheritance of scientist investigational not sufficiently. For of today have neither complete biography nor complete bibliography of his labours.

Publicism activity of O. Ryabinina-Sklyarevskiy until now was out of eyeshot most research workers. However, this direction of activity of scientist is inalienable part him creative work.

O. Ryabinin-sklyarevskiy was sufficiently a talented publicist, lifting actual public themes in the articles, examined them in a historical retrospective view, tried to carry to the reader interesting facts from history of city and Sonth region on the whole. On the columns of newspaper «Molodaya Ukrayna» general-khorunzhiy O. Ryabinin-sklyarevskiy found out itself not

indifferent to the questions of revival of the cossacks in Ukraine and necessity of re-erecting of the Ukrainian army and state. On the pages of magazines the black « Chernomorskaya komuna» and « Molodaya gvardiya» he came forward the supporter of soviet power and lighted up the negative sides of the previous autocratic mode.

So, the article has explored historical and study of the ukrainian scientist A. Ryabinin - Sklyarevskiy, his publications in the Odessa newspapers: "Molodaya Ukrayna", "Chernomorskaya komuna" and "Molodaya gvardiya". Has been expanded the bibliography of the historian, analyzed his little-known works. Have been identified trends for further integrated, thematic study of historian's works.

О. П. КРИВОШИЙ

ІСТОРІЯ ВОЄННОЇ ПОВСЯКДЕННОСТІ ШЛЯХЕТНИХ ЖІНОК РАНЬНОМОДЕРНОЇ УКРАЇНИ У ЧАСОПИСІ “КИЕВСКАЯ СТАРИНА”

Важливу роль у становленні досліджень історії воєнної повсякденності жінок [1] ранньомодерної України відіграв журнал “Киевская старина” (1882-1906 pp.) – щомісячне видання, яке публікувало наукові статті з історії, етнографії, археології, фольклористики, літератури, документальні та зображальні джерела з історії України². Характерною особливістю переважної більшості цих публікацій стала їхня національна спрямованість, що було нелегко в умовах політичної реакції та мовно-репресивної політики самодержавства Російської імперії [2, с. 14]. Досліджуючи актуальні проблеми історії України, творці журналу, аби поставити на тверду наукову основу і обґрунтувати ідею окремішності української нації, самотності українського історичного процесу постійно спрямовували дослідницьку увагу на соціальну та побутову історію, проявляючи сталий інтерес до побуту, психології та повсякденного життя жінок України XVI - початку XVIII ст. в умовах воєнного стану, воєн, революцій та збройних локальних конфліктів.

Культурні символи властиві історії жіночої повсякденності епохи ранньомодерних українських катастроф, на думку упорядників часопису, напрочуд вдало підходили для досягнення поставленої мети. Різноманітні за змістом, жанром та формою матеріали із позиціонованою воєнно-історично-фемінологічною компонентою склали потужний блок історичних, документальних, етнографічних та літературознавчих публікацій, що доповнювались художніми жіночими портретами, що друкувались в журналі [3, с. 79-84]. Вони охоплювали досить широкий спектр проблем – від реконструкції сценаріїв тилової і фронтової повсякденності жінок ранньомодерної України до буденних практик ординарних жінок козацького Запорозжя. Зрозуміло, що публікації не були рівноцінними ні за глибиною порушених проблем, ні за характером та їх науковою значимістю. Проте, акцентуючи увагу вчених та широкої читацької аудиторії на типологізованих сценаріях воєнної повсякденності жінок XVI – XVII ст. та героїчних жіночих постатях, вони слугували подальшому розвитку досліджень у цій галузі історичного знання.

Історичні джерела, опубліковані на сторінках “Киевской старины” репрезентували різні сторони воєнної повсякденності шляхетних жінок степового пограниччя включаючи шляхетські наїзди, захоплення сусідського майна, судову тяганину, участь у шляхетсько-козацьких збройних конфліктах, тощо. Велика заслуга у підготовці та публікації документів, що безпосередньо стосувались історії воєнної повсякденності шляхетних жінок належала О. Лазаревському. Вже в першому номері журналу за 1882 рік він оприлюднив матеріал [4, с. 213-214] в якому наголосив, що третя дружина гетьмана Богдана Хмельницького Ганна Золотаренко інколи, перебирала на себе повноваження “полновластного правителя страны” і видавала від свого імені гетьманські Універсали [5]. Зі слів дослідника 22 липня 1655 року Ганна Золотаренко видала “универсал от гетмановой Богдановой Хмельницкой Анны, приказующий обывателям прилуцким, в грунта бы до монастыря от княжат Вишневецких наданные и универсалом малжонка